

สมบัติผู้ดีกรอบการดำเนินชีวิตตามกระบวนทรรศน์
ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน*
THAI DECORUM (SOMBUT PHUDEE) IN MODERATE
POSTMODERN PARADIMG : AN NALYTIC,
APPRECIATIVE AND APPLICATIVE APPROACH

จิรวัดน์ นิติบรมัตถ์ธาดา, Jirawat Nitiboramattada
รวิช ตาแก้ว, Ravich Takaew
กิริติ บุญเจือ, Kirti Bunchua
สาขาปรัชญาและจริยศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Program of Philosophy and Ethics,
Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University
Email : swimmer656@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและตีความความหมายของคำว่า “ผู้ดี” ตามที่ปรากฏอยู่ในหนังสือสมบัติของผู้ดี และเพื่อหาหลักในทางจริยศาสตร์ของไทยที่เขียนไว้ในหนังสือสมบัติของผู้ดีอันเป็นหลักในการประพฤติและปฏิบัติตนของไทยที่ควรปฏิบัติต่อกัน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องสมบัติผู้ดีกรอบการดำเนินชีวิตตามกระบวนทรรศน์ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน (Thai Decorum (Sombat Phudee) in Moderate Postmodern Paradigm : An Analytic, Appreciative and Applicative Approach)

* Received 10 November 2022; Revised 20 January 2023; Accepted 31 January 2023

ผลการวิจัย พบว่า หลักเกณฑ์ที่เขียนไว้ในหนังสือสมบัติของผู้ดีสามารถใช้เป็นหลักในการประพฤติและปฏิบัติตนของไทยสามารถที่คนไทยจะใช้ประพฤติหรือปฏิบัติตนต่อกัน ทั้งนี้ก็เพื่อทำให้เกิดชีวิตที่ดีต่อทั้งตนเองและผู้อื่น และยังคงมีเอกลักษณ์ของความเป็นไทยโดยหลักการดังกล่าวสามารถใช้ได้กับคนที่เรียกตนเองว่า “คนไทย” โดยไม่แบ่งแยกว่าตนเองเป็นคนที่มีฐานะยากจน หรือร่ำรวย หรือจบการศึกษาระดับใด หรือเป็นคนที่มีสถานะภาพแบบใด

คำสำคัญ : ผู้ดี, ไพร่, จริยศาสตร์ไทย

Abstract

The objective of this research is to study a book, Thai Decorum (Sombat Phudee), in which recorded Thai ethical principles and to discover and interpret the concept of “noble (Phudee)” found in it. Thais ought to behave and treat each other according to these principles. This article is a part of author’s Ph.D. dissertation, Thai Decorum (Sombat Phudee) in Moderate Postmodern Paradigm : An Analytic, Appreciative and Applicative Approach.

The research findings are that the principles written in Thai Decorum (Sombat Phudee) could be Thai ethical principles in behaving in society to achieve good life and happiness for oneself and others. Also, the principles represent Thai identity, meaning that Thais could apply them in practice without considering regardless of their economic level, education level or status.

Keywords : Noble, Serf, Thai Ethics

บทนำ

ประสบการณ์ชีวิตถือเป็นความรู้แบบหนึ่งตามแนวความคิดของฮูสเซิร์ล (Edmund Husserl) ที่จะต้องแขวน (epoche or suspense) หรือใส่วงเล็บ (bracketing) อัตตา (ego) ของตัวเองหรือจุดยืนของตนเองกับสิ่งที่ถูกรู้ (cogitatio) ซึ่งในที่นี้ก็คือการประพุดิตนตามหลักเกณฑ์ที่เขียนไว้ในหนังสือเรื่องสมบัติของผู้ดีที่เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (หม่อมราชวงศ์เปีย มาลากุล) ได้เขียนขึ้น อีกทั้งจะต้องเฝ้าดูรูปแบบของปรากฏการณ์ของการประพุดิตนของผู้คนอีกหลาย ๆ คน การเรียนรู้เรื่องของความประพุดิตนของคนที่เราได้พบเจอเป็นเพียงในแง่หนึ่งของความรู้ที่เกิดจากการประพุดิตนของคนที่เราเรียกตนเองหรือถูกผู้อื่นเรียกว่าเป็น “ผู้ดี” แต่เรายังไม่เห็น (มีความรู้) ในแง่อื่น ๆ ที่มีคนอื่นเป็นจำนวนมากในสังคมไทยที่ไม่ได้ถูกเรียกว่าเป็น “ผู้ดี” หรือแม้แต่แง่มุมที่เราเห็นเมื่อมองจากมุมที่ต่างกันก็ย่อมปรากฏภาพหรือทหรณะที่ต่างกันออกไป หรือแม้แต่จะมองในแง่เดียวกันแต่ต่างเวลาก็คงให้ความชัดเจนที่แตกต่างกัน เมื่อเป็นเช่นนี้การแขวนก็เป็นไปเพื่อขจัดอคติ เพื่อฝึกคิด และฝึกวางใจให้เป็นกลางเพื่อให้เป็นไปตามแบบของวิชาการ (กิริติ บุญเจือ, 2546) ว่าคำว่า “ผู้ดี” ที่ปรากฏอยู่ในสมบัติของผู้ดีว่าที่จริงแล้วผู้ดีมีความหมายที่แท้จริงอย่างไร? และผู้ดีคือใคร? เพราะฉะนั้นในการศึกษาเรื่องสมบัติของผู้ดี ผู้วิจัยจึงได้ใช้เรื่องราวประสบการณ์ชีวิตของตนเองที่เคยได้ฟังจากคนในสังคมส่วนมากได้ให้นิยามความหมายของคำว่า “ผู้ดี” และการที่ผู้วิจัยได้เคยถูกฝึกฝนในเรื่องของความประพุดิตนและการปฏิบัติตนจากทั้งผู้ที่เป็นมารดา และจากทั้งในสถานศึกษาในวัยเด็กมาเป็นจุดเริ่มต้นในการวิจัยในจริยศาสตร์ของไทย (Thai Ethic) ผ่านทางหนังสือ “สมบัติของผู้ดี” เพื่อให้เข้าใจหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติตนให้สัมพันธ์กับคำว่า “ผู้ดี” ซึ่งถ้าเราดูจากนิยามศัพท์ของคำว่า “ผู้ดี” เราจะได้คำว่า “ผู้ดี” สามารถแยกวิเคราะห์ได้เป็น 2 คำ คือคำว่า “ผู้” กับคำว่า “ดี” ดังนี้

ผู้. ใช้แทนบุคคล เช่น นายกรัฐมนตรีเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ หรือใช้แทนคำว่าคน เช่น ผู้นั้น ผู้นี้ ทุกผู้ทุกนาม หรือใช้แทนสิ่งที่ถือเสมือนคน เช่น ศาลเป็นผู้ตัดสิน; คำใช้ประกอบคำกริยาหรือประกอบคำวิเศษให้เป็นคำนามขึ้น เช่น ผู้กิน ผู้ดี. ว. คำบอกเพศหมายความว่า ตัวผู้ เช่น ม้าผู้ วัวผู้. ส. ที่, ซึ่ง, เช่น บุคคลผู้กระทำความดีย่อมได้รับความสุข (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, น. 784)

ดี ๒ ว. มีลักษณะที่เป็นไปตามที่ต้องการ นำปรารภรณา นำพอใจ ใช้ในความหมายที่ตรงข้ามกับลักษณะบางอย่างแล้วแต่กรณี คือ ตรงข้ามกับความชั่ว เช่น คนดี ความดี, ตรงกันข้ามกับร้าย เช่น โชคดี เคราะห์ดี; สวย, งาม, เช่น หน้าตาดี, เรียบร้อย เช่น มารยาทดี, เพราะ เช่น เสียงดี, จัด เช่น แดดดี, เก่ง เช่น ดีแต่พูด, ถูกต้อง เช่น ดีแล้ว, อยู่ในสภาพปกติ เช่น สุขภาพดี, ก. กระทำในทางที่ต้องการ นำปรารภรณา นำพอใจ เช่น เขาดีกับฉันมาก. (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, น. 437)

ผู้ดี น. คนที่เกิดในตระกูลดี, คนที่มีมารยาทดีงาม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, น. 784)

เมื่อเรารู้ความหมายของคำที่ย่อยที่สุดแล้ว ก็นำคำเหล่านี้มาประกอบกันจะได้ความหมายดังนี้คือผู้ (คน) ที่มีลักษณะที่อาจบันดาลให้สำเร็จได้ดังประสงค์อันเป็นไปตามที่ต้องการ นำปรารภรณา นำพอใจ หรือผู้ (คน) ที่ครอบครองลักษณะที่อาจบันดาลให้สำเร็จได้ดังประสงค์อันเป็นไปตามที่ต้องการ นำปรารภรณา นำพอใจของผู้คนในสังคม หรือผู้ดี หมายถึงความถึงพร้อมในคุณลักษณะที่มีอยู่ของคนดี

ผู้ดีในอดีต สังคมประเทศไทยในอดีตได้มีการจัดสถานะภาพทางสังคมเพื่อที่จะเป็นการกำหนดฐานะ สิทธิ และหน้าที่ที่คนในสังคมจะต้องพึงปฏิบัติต่อกัน โดยแยกออกเป็น 2 ชั้นใหญ่ ๆ คือ ชั้นผู้ปกครองอันประกอบด้วย พระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ (เจ้า) และขุนนาง และชั้นผู้ใต้ปกครองประกอบด้วยไพร่ และทาส การแบ่งสถานะภาพในสังคมไทยไม่ได้เป็นไปอย่างที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงสถานะได้เหมือนแบบของอินเดียที่เมื่อมีการแต่งงานข้ามชนชั้นลูกที่คลอดออกมาจะมีสถานะเป็นวรรณะจันฑาล แต่ในสังคมไทยสถานะจะถูกเปลี่ยนแปลงได้ด้วยการลดฐานันดรศักดิ์ให้ค่อย ๆ ลดลงจนกระทั่งกลายเป็นสามัญชนคนธรรมดาทั่ว ๆ ไป และอาจมีการเปลี่ยนแปลงสถานะให้สูงขึ้นได้อีกด้วยวิธีการที่เรียกกันว่า “การอวยยศ”

ความเชื่อเรื่องของชนชั้นของไทยเกิดขึ้นจากความเชื่อในเรื่องของ “กรรม” ที่แต่ละคนได้ทำสะสมไว้ในอดีต โดยเชื่อว่าคนที่ได้สั่งสมบุญไว้มากเมื่อชาติที่แล้วจะได้เกิดมาเป็นชนชั้นสูง เช่น กษัตริย์ เจ้านาย หรือขุนนาง และมักจะเรียกกันชนชั้นนี้ว่าเป็น “ผู้ดี” ส่วนผู้ที่สั่งสมบุญไว้น้อยก็เกิดมาเป็นไพร่ ซึ่งไพร่ก็คือสามัญชนทั่วไปที่ไม่ได้อยู่ในฐานะทาส หรือเจ้าขุน

มูลนาย มีอิสระในการประกอบอาชีพ การตั้งบ้านเรือน มีครอบครัว ซึ่งต้องมีสังกัดคือถ้าไม่สังกัดกับหลวงซึ่งก็คือไพร่หลวงก็ต้องสังกัดกับมูลนายซึ่งคือไพร่สม จะโยกย้ายสังกัดเองไม่ได้ ไพร่ที่ขึ้นสังกัดโดยการสักร์ที่ซื้อมือแล้ว จะปรากฏเครื่องหมายสังกัดที่ซื้อมือ ผู้ใดไม่ได้รับการขึ้นสังกัดก็จะไม่ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมาย ไพร่จะถูกเกณฑ์แรงงาน หรืออาจจะเสีย "ส่วย" แทนการถูกเกณฑ์แรงงาน ซึ่งจะเรียกพวกชนชั้นไพร่และทาสว่า "พวกไพร่" เมื่อมีความเชื่อเช่นนี้จึงทำให้คนที่อยู่ในชนชั้นไพร่มีชีวิตที่ยากลำบาก มีความเป็นอยู่ที่ขัดสนจากสองคำที่กล่าวมาทำให้คนไทยมีความเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมกันของ "ผู้ดี" ที่มีฐานะที่สูงกว่า "ไพร่" ซึ่งไม่อาจจะแข่งบารมี หรืออำนาจวาสนากับผู้ดีได้ (มัลลิกา มัสสูติ, 2559, น. 559) ซึ่งทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในฐานะทางสังคม

ในสมัยอยุธยาผู้ที่จะมาเป็นชนชั้นผู้ปกครองหรือ "ผู้ดี" จะต้องมีความประพฤติตามพระราชกำหนดที่ปรากฏอยู่ในสมัยของพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศอันมีหลักอยู่ 4 ประการได้แก่ ประการที่หนึ่งมีชาติวุฒิมายังถึงมีชาติตระกูลที่ดี ประการที่สองต้องมีวัยวุฒิคือมีอายุตั้งแต่ 31 ปีขึ้นไป ประการที่สามได้แก่ต้องมีคุณวุฒิ และประการที่สี่คือต้องมีปัญญาวุฒิคือมีความรู้ ทั้งยังต้องมีองค์ประกอบย่อยอีก 4 ประการคือ 1. มีฉันทาธิบัติ คือต้องถวายเป็นสิ่งของที่ต้องประสงค์ 2. มีวิชาธิบัติ คือมีความพากเพียรในการปฏิบัติงานในราชการ 3. มีจิตตาธิบัติ คือมีจิตใจที่กล้าหาญในยามสงคราม และ 4. ต้องมีวิมังสาธิบัติ คือมีความฉลาดในการดำเนินการตัดสินใจในการทำงานราชการ แต่กฎเกณฑ์เหล่านี้ก็ได้ตายตัวตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เพราะคนธรรมดาสามัญหรือชาวต่างชาติก็สามารถที่จะได้รับราชการเป็นขุนนางได้หากว่าได้ทำความดีความชอบสนองบ้านเมือง หรือสนองราชการที่กษัตริย์ หรือเจ้านายทรงมีประสงค์ที่จะทำ (มานพ ถาวรวัฒน์สกุล, 2549, น. 276) ซึ่งการปกครองและกฎเกณฑ์ในการเข้ารับราชการดังกล่าวถูกใช้มาจนถึงในสมัยของรัชกาลที่ 5 ก่อนที่จะมีการประกาศเลิกทาสในปี 2488

การเปลี่ยนผ่านผู้ดีสู่สังคมสมัยใหม่ การศึกษาก่อนรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ผู้ที่มีองค์ความรู้หรือได้รับการศึกษาส่วนมากก็จะเป็นผู้ชาย ส่วนผู้หญิงจะเรียนที่บ้านในเรื่องของงานหัตถกรรม เช่น การเย็บปักถักร้อย การคร่ำงานบ้านเรือน และจรรยา มารยาท แต่มักจะนิยมส่งเด็กผู้หญิงเข้าไปอยู่ตามตำหนักของเจ้านาย

ในพระบรมมหาราชวัง เพื่อจะได้มีโอกาสเปิดหูเปิดตาเรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิชาความรู้ต่าง ๆ ตลอดจนกิริยามารยาท และการครองตน มากระทั่งในปี พ.ศ. 2414 ได้มีการตั้งโรงเรียนหลวงขึ้นในพระบรมมหาราชวังเพื่อฝึกคนให้เข้ารับราชการ และในปี พ.ศ. 2424 ได้ปรับปรุงโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบให้เป็นโรงเรียนนายทหารมหาดเล็ก และได้กลายมาเป็นโรงเรียนข้าราชการพลเรือนในปี พ.ศ. 2453 และในปี พ.ศ. 2459 ตั้งขึ้นเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่วนในปี พ.ศ. 2427 ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนหลวงสำหรับราษฎรขึ้นตามวัดในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ก็เพื่อให้การศึกษาของคนไทยได้ขยายไปสู่ประชาชนคนสามัญ (ประยูรศรีประสาธน์, 2559, น. 462-467) จึงทำให้ผู้หญิงมีโอกาสที่จะได้ศึกษาเล่าเรียนได้มากขึ้น

เมื่อ พ.ศ. 2455 สมบัติของผู้ดีได้ถูกเขียนขึ้นโดยเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (หม่อมราชวงศ์เปีย มาลากุล) ทั้งนี้ ก็เพื่อให้คนไทยได้ศึกษาและเพื่อนำไปใช้เป็นหลักในการประพฤติและปฏิบัติตนให้คนชาติตะวันตกที่เข้ามาในประเทศไทยได้เห็นว่าคนไทยเป็นผู้ที่มีความประพฤติดีสมกับเป็นประเทศที่พัฒนาอันเท่าเทียมกันกับประเทศของอารยะชนชาติตะวันตกที่เข้ามาติดต่อสัมพันธ์กับประเทศไทย นี้ก็เพื่อที่จะทำให้คนในสังคมมีหรือมีแบบแผนในการประพฤติหรือปฏิบัติตนที่ เป็นความคิดที่คิดว่าจะทำให้เกิดเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม และอีกทั้งยังเป็นการสร้างอัตลักษณ์ของไทยที่ไม่เหมือนกับชนชาติใดในโลก แต่ในหลายครั้งคำว่า “สมบัติของผู้ดี” ก็ถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการตัดสินผู้คนในสังคมที่มีประพฤติหรือปฏิบัติตนที่ไม่เหมาะสมด้วยการใช้คำว่า “สันดานไพร่” ซึ่งเป็นการดูถูกผู้ที่มีความประพฤติไม่เหมาะสมและเป็นการกล่าวหาในรูปแบบความคิดเก่า ๆ ที่เป็นการกล่าวหาว่าผู้ที่มีความประพฤติไม่เหมาะสมเป็นผู้ที่ไม่มีการศึกษาหรือไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนในเรื่องของกิริยามารยาทอันเป็นการด้อยคุณค่าศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เป็นการแบ่งชนชั้นของผู้ที่ถูกต่อว่าด้วยคำดังกล่าวว่าเป็นผู้ที่ต่ำต้อยไม่อาจจะแข่งบารมี หรืออำนาจวาสนากับผู้ที่ใช้คำว่า “สันดานไพร่” เพราะตนเองนั้นเป็นผู้ดีได้

ผู้ดีกับการประพฤติตน เราไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีระบบอุปถัมภ์มาอย่างยาวนานและไม่เคยสูญหายไปจากสังคมไทยจึงทำให้คนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเป็นคนดีจะต้องเห็นแก่พวกพ้องมากกว่าหลักการและกฎระเบียบและประกอกับนิสัยอย่างหนึ่งของคนไทยส่วนมากในเรื่องของการชอบความสบายใจ ชอบความคิดอะไรที่ง่าย ๆ ไม่ต้องคิดให้ซับซ้อน ไม่ชอบความขัดแย้งคนไทยจึงสร้างบรรยากาศของความมีไมตรีจิตด้วยการยิ้มแย้ม

ให้กัน ซึ่งระบบอุปถัมภ์ได้ใช้สิ่งเหล่านี้ทำให้คนไทยหลายคนเกิดความเข้าใจผิดตรงที่เด็กหรือผู้น้อยจะต้องให้ความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ที่เมื่อคนที่เป็นผู้ใหญ่ผู้อะไรก็จะต้องน้อมรับทำในสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้ใหญ่กล่าวโดยห้ามโต้แย้ง และการอ้อมก็เป็นการแสดงอย่างหนึ่งที่ทำให้เห็นว่าเป็นการน้อมรับคำสั่งเพราะถ้าไม่เช่นนั้นก็จะทำให้มีผลกระทบไปถึงเรื่องของการใช้ชีวิต ในเรื่องของการทำงานที่ผู้เป็นเด็กหรือผู้น้อยและอีกทั้งจะต้องมีข้อที่ฟังจะต้องปฏิบัติตนมากมายเพื่อเป็นการแสดงความเคารพบนอบต่อผู้ใหญ่ ถ้าหากไม่ทำตามก็จะทำให้เกิดผลที่ไม่ดีต่อความเจริญหน้าที่ต่อการทำงานหรืออาจจะมีผลกระทบไปถึงครอบครัว (เต็มสิริ บุญยสิงห์ และธนรัชต์ ศิริสวัสดิ์, 2559, น. 81) ซึ่งเป็นความคิดในแบบระยะที่ยึดประเพณีอันเชื่อว่าการปฏิบัติตามประเพณีจะทำให้ตนเองหรือครอบครัวอยู่รอด (กิริติ บุญเจือ, 2551, น. 16) และเพื่อไม่ให้ถูกมองว่าเป็นคนไม่ดีอันเป็นที่มาของคำที่ว่า “ให้เป็นเด็กที่वानอนสอนง่าย”

ตามแนวคิดของไทยคำว่า “เด็กดี” หรือ “คนดี” ไม่ใช่คนที่สมบูรณ์แบบที่ตีไปเสียทุกด้าน แต่การเป็น “คนดี” ก็คือการเป็นคนที่มีบุคลิกภาพเป็นที่น่าพึงปรารถนาที่คนไทยคิดว่าควรจะเป็น และคนส่วนมากในสังคมไทยก็คิดเข้าข้างตนเองว่าตนเองก็เป็น “คนดี” มิใช่เป็นคน “ดี” หรือ “เลว” อย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว ดังนั้นการมีประสบการณ์ชีวิตในการพบปะกับผู้คนที่มีหลากหลายทั้งในด้านฐานะ ด้านความรู้ ด้านอาชีพ เป็นต้น จึงเป็นความรู้ที่ดีที่จะสามารถทำให้ผู้นั้นขัดเกลาให้ตนเองให้กลายเป็นคนที่ดีตามที่ปรากฏในฉลวาวาตสูตรตรงที่ว่า “คนดีคือคนที่ปฏิบัติทั้งเพื่อประโยชน์ตนและทั้งเพื่อประโยชน์ผู้อื่น” (อง. จตุกก 21/95/95) ถึงอย่างไรก็ตามผู้วิจัยและอีกหลายคนมีความเชื่อที่ตรงกันว่ามนุษย์ทุกคนมีแบบของความดีติดอยู่ในตนเอง แต่จะต้องอาศัยการฝึกฝนคุณธรรมด้วยตัวเองเหมือนดังที่แอริสโตเติล กล่าวไว้ในทฤษฎีอันตะวาท (Teleological) หรือตามทฤษฎีของศาสนาพุทธที่ว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ประเสริฐได้ด้วยการฝึก มนุษย์ต้องอาศัยการเรียนรู้ด้วยการประพฤติและปฏิบัติตนเอง ลองผิด ลองถูก ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาตนเองจนกลายเป็นมนุษย์หรือกลายเป็นคนที่สมบูรณ์

การกระทำหรือความประพฤติของคนที่อยู่ร่วมกันในสังคมไทยในปัจจุบันที่เป็นสังคมแบบพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายซึ่งอาจมีทั้งถูกบ้าง หรือผิดบ้าง ทั้งนี้ก็ไม่ได้หมายความว่า การกระทำที่ผิดของคน ๆ หนึ่งจะทำให้เขาเป็นกลายเป็นคนเลว หรือเป็นคนที่มีคุณค่าใน

ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่น้อยไปกว่าคนอื่น ๆ และการที่คน ๆ หนึ่ง จะรู้ว่าการกระทำของตนไม่ดีและสมควรที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขตนเอง ก็จะต้องได้เรียนรู้ไม่ใช่แค่เพียงทฤษฎี หรือกระทำพฤติกรรมที่มีระบุอยู่ในตำรา ให้ถูกต้องแบบร้อยเปอร์เซ็นต์โดยไม่ลืมหุ้ลืมตาโดยไม่ใช้เหตุผลหรือการคิด เพราะความรู้ส่วนหนึ่งก็ได้มาจากประสบการณ์ในการใช้ชีวิตที่เป็นการเรียนรู้โลกกว้างอย่างไม่เคยมีใครสักคนที่จะรู้ได้เหมือนกันไปเสียหมด เพราะการเรียนรู้จากการบังคับว่าต้องทำอะไรจริงจะถูก หรือการทำตามรูปแบบหรือการกระทำตามกฎเกณฑ์ที่ว่าถูกต้องอาจจะไม่ได้ถูกต้องในบางเวลาและในบางสถานที่

มนุษย์คือสิ่งที่มีเสรีภาพ เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาไม่มีคนใดที่จะคาดเดาได้ว่าแต่ละคนคิดอะไรอยู่ แต่การกล่าวเช่นนี้ก็ได้หมายความว่าคนแต่ละคนจะมีเสรีภาพที่จะทำอะไรได้ตามใจของตนเอง และคอยระแวงการกระทำของผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา เพราะในการกระทำที่ทำตามใจของตนเอง เป็นการกระทำที่ถูกมองว่าเป็นการกระทำที่ถูกไปตามความคิดของคน ๆ นั้น (relative) และเป็นที่น่าอนว่าจะทำให้เกิดความวุ่นวายในสังคม เพราะมนุษย์ไม่สามารถที่จะอยู่คนเดียวได้ การที่มนุษย์มารวมตัวกันเป็นสังคมก็เพื่อความดีบางอย่าง และเมื่อผู้คนมารวมตัวกันเป็นสังคม แต่ถ้าแต่ละคนมีมุมมองว่าการกระทำของตนเองเป็นสิ่งที่ถูกต้อง และพยายามจะนำสิ่งที่ตนเองคิดว่าถูกต้องมาทำให้เป็นกฎ เป็นระเบียบ หรือเป็นแบบแผนตามใจของคนแต่ละคนที่ตนเองคิดว่าดี และให้คนอื่น ๆ ในสังคมปฏิบัติตามก็จะเกิดเป็นกฎเกณฑ์ที่หลากหลายไปตามจำนวนของคนที่อยู่ในสังคมอีกเช่นกัน ซึ่งในอันที่จริงแล้วแต่ละสังคมก็ควรที่จะมีหลักการปฏิบัติตนอันเป็นเป้าหมายในการสร้างคนให้เป็นคนดีที่ทุกคนสามารถที่จะยอมรับร่วมกันได้ เพื่อให้คนที่มาอาศัยอยู่ร่วมกันปฏิบัติตนให้เป็นคนดีมีคุณลักษณะที่อาจบันดาลให้สำเร็จได้ดังประสงค์ อันเป็นไปตามที่ต้องการ นำปรารถนา นำพอใจ ของผู้คนในสังคม

การเป็นคนดีในทระศนะของคนไทยในแบบชาวบ้านไม่ได้ใช้การวัดคุณค่า หรือการประเมินค่าของความดีด้วยการกระทำของคนปฏิบัติตามหลักการของจริยธรรมแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังใช้การวัดคุณค่าของคนดีในด้านอื่น ๆ อีก เช่น ด้านการงานหรือด้านความสามารถด้านโชควาสนา ด้านความงาม ด้านสุขภาพร่างกาย และด้านการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้ การเป็นคนดีจึงไม่ได้อยู่ที่การเรียนรู้กฎเกณฑ์ของการกระทำที่ถูกต้องตามรูปแบบที่ไม่ผิดเพี้ยนตามที่ระบุไว้ในหนังสือเรื่องมารยาทไทย แต่การเป็นคนดีในเรื่องของความประพฤติหรือการปฏิบัติตนต่อผู้อื่นจึงอยู่ที่การฝึกฝนบุคลิกและความประพฤติของคนผู้นั้นจนเคยชินจนกลายเป็นสิ่งที่เรียกว่า “คุณธรรม” ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะให้คนแต่ละคนสามารถรู้

ได้ว่าเขาควรจะต้องตัดสินใจที่จะประพฤติหรือปฏิบัติตนอย่างไรในสถานการณ์ต่าง ๆ ณ เวลา และสถานที่เข้าได้เข้าไปอยู่ ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาตัวเองตั้งแต่เกิดจนตายอันทำให้เป็นแนวคิดเชิงปัญญาปฏิบัติ เพราะ “คนดี” ในความหมายของ “ชาวบ้าน” ใช้ในความหมายที่กว้างและมีหมายถึงคนที่มีลักษณะที่น่าพึงปรารถนาในด้านใดด้านหนึ่งหรือในหลาย ๆ ด้านรวมกัน อันสามารถที่จะก่อให้เกิดผลดีไม่ใช่แค่เป็นผู้ที่รู้เพียงกฎเกณฑ์หรือระเบียบประเพณีวัฒนธรรมเป็นอย่างดีหรือเป็นคนที่มีเงินมาก การเป็นคนดีอย่างน้อยก็จะต้องทำให้เกิดผลที่ดีในทางปฏิบัติ ซึ่งทำให้เกิดค่านิยมในการเล็งผลจากการปฏิบัติว่าประโยชน์จะต้องเกิดกับตนเองและผู้อื่นไม่ใช่แค่ “ดีแต่ตำหนิผู้อื่น” เพราะผู้ดีย่อมรู้จักเกรงใจคน และผู้ดีย่อมไม่พูดให้เพื่อนก่อกองกระดากอาย ซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสือสมบัติของผู้ดีภาค 4 ในวจีจรรยาข้อที่ 3 และมโนจรรยาข้อที่ 1 ตามที่กล่าวไว้ในหนังสือสมบัติของผู้ดี

เพราะฉะนั้นการใช้คำว่า “สันดานไพร่” เพื่อที่จะว่าบุคคลอื่นหรือทำให้ผู้อื่นมีความรู้สึกว่าคุณเป็น “คนไม่ดี” เป็นผู้ที่ไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนในเรื่องของกิริยามารยาท ผู้ที่ต่อว่าผู้อื่นด้วยคำว่า ดังกล่าวจึงกลายเป็นผู้ที่ไม่ใช่ผู้ดี เพราะผู้ดีจะต้องประพฤติหรือปฏิบัติตนตามหลักเกณฑ์ในภาค 7 ที่ว่าผู้ดีย่อมเป็นคนใจดี ซึ่งในวจีจรรยามีอยู่ 2 ข้อกล่าวไว้ว่า 1 “ยอมไม่เยาะเย้ยถากถางผู้กระทำความผิดพลาด” และ 2. “ยอมไม่ใช้วาจาอันข่มขี” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554, น. 7-8) ซึ่งทั้งสองข้อนี้ก็ล้วนเป็นผลมาจากของมโนจรรยาที่ว่า ผู้ดียอมเอาใจโอบอ้อมอารีแก่คนอื่น และเมื่อจิตใจมีความโอบอ้อมอารีแล้ว ผู้นั้นก็จะไม่เอาฮาตองแวง ไม่ซ้ำเติมคนที่เสียที และไม่เกิดความเกรี้ยวกราดแก่ผู้น้อยยิ่งโดยเฉพาะผู้ที่เป็นเด็ก แต่มีใจที่จะช่วยเหลือหรือแนะนำผู้ที่กระทำความผิดตนหรือปฏิบัติตนไม่ถูกต้องด้วยการใช้เหตุและผลว่าการกระทำของคนนั้น ๆ ไม่ถูกต้องอย่างไรเพื่อเขาให้นำไปปรับปรุงตัวเอง และเก็บไว้เป็นองค์ความรู้ติดตัวของคน ๆ นั้น ต่อไปถ้าทำได้ดังนี้จะไปพ้องกับภาค 10 ที่ว่าด้วยผู้ดียอมไม่ประพฤติชั่ว เพราะการใช้คำว่า “สันดานไพร่” เป็นเรื่องของการประพฤติชั่วในทางวาจาในการพูดส่อเสียดยุยงตามที่กล่าวไว้ในสมบัติของผู้ดี

ลักษณะของผู้ดีที่แท้ จากที่กล่าวมาข้างต้นหลักเกณฑ์ที่ปรากฏในสมบัติของผู้ดีเป็นหลักการที่ทำให้คนได้ฝึกฝนตนเพื่อให้มีบุคลิกและความประพฤติที่ทั้ง กาย วาจา ใจ จินตเป็นนิสัยที่เรียกว่า “มีคุณธรรมของตนเอง” ทั้งนี้ ก็เพื่อที่จะได้รู้ว่าในสถานการณ์ใดเราควรตัดสินใจหรือควรประพฤติตนอย่างไรที่จะเรียกว่าเป็น “ผู้มีความประพฤติดี” ดีกว่าที่จะสร้างกฎเกณฑ์ที่ตายตัวตามที่ปรากฏในหนังสือมารยาทไทย ซึ่งก็มีความดีอยู่ตรงที่ทำให้คน

ทุกคนปฏิบัติเหมือน ๆ กัน และก็เป็นกรปฏิบัติที่เป็นไปอย่างง่ายเพราะมีแบบแผนที่สามารถแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจน มีความสำเร็จรูปที่คนส่วนมากยอมรับกันว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามรูปแบบของการกระทำ ซึ่งอาจทำให้หลายคนก็ไม่เต็มใจที่จะกระทำ และถ้าผู้ใดไม่กระทำตามหรือกระทำไม่ถูกต้องตามกฎเกณฑ์ก็ถูกมองว่า “กระทำผิด” หรือ “ไม่ได้รับการอบรมในเรื่องของมารยาท” หรือ “ไร้มารยาท” หรือบางคนก็อาจใช้คำที่รุนแรงตำหนิผู้ที่กระทำไม่ถูกต้องตามกฎเกณฑ์โดยใช้คำว่า “สันดานไพร่” และยิ่งโดยเฉพาะถ้าผู้ถูกตัดสินเป็นผู้ที่เป็นเด็ก และการกระทำนั้นเป็นการกระทำผิดครั้งแรกของเด็กคนนั้น และการตัดสินความผิดก็เป็นการตัดสินในที่สาธารณะชนอันเป็นเหตุที่ทำให้ที่ผู้กระทำถูกดูถูก หรือถูกดูหมิ่นจากผู้คนในสังคม สิ่งที่จะตามมาคือผู้ที่ถูกตัดสินส่วนมากจะเกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นคนไม่ดี คิดว่าตนกลายเป็นคนที่ด้อยคุณค่า หรือไม่มีคุณค่าในสังคมอันเนื่องมาจากการกระทำของตนที่ปฏิบัติไม่ได้หรือผิดไปจากที่กฎเกณฑ์ของสังคมได้ตั้งไว้ให้เป็นแบบแผนในการปฏิบัติ อันเป็นการผิดต่อเป้าหมายของการเป็นคนดีตามหลักเกณฑ์ที่ปรากฏในสมบัติของผู้ดีที่ให้ประพடுத்தตนให้ดีทั้งกาย วาจา ใจ กับผู้อื่น อีกทั้งผิดวัตถุประสงค์ของการเป็นคนดีตามแนวคิดของคนไทยที่ไม่ได้ใช้การวัดคุณค่า หรือการประเมินค่าของความดีด้วยการกระทำของคนที่ปฏิบัติตามหลักการของจริยธรรมแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้นอีกด้วย

เมื่อพิจารณาตามที่กล่าวมา คือถ้ามีคนที่มีความประพฤติที่ไม่เหมาะสมในสถานการณ์หนึ่ง ๆ ตามหลักเกณฑ์ที่ระบุไว้ในสมบัติของผู้ดี สิ่งที่ดีควรที่จะปฏิบัติคือปฏิบัติตนตามภาคที่ 7 ที่ว่าผู้ดียอมเป็นคนใจดีในเรื่องซึ่งในทางวจีรียาย่อมจะต้องไม่เยาะเย้ยถากถางผู้กระทำผิดพลาด และยอมไม่ใช้วาจาอันขมขี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554, น. 8) ซึ่งทั้งสองข้อเป็นผลมาจากมโนจริยาที่ว่าผู้ดียอมเอาใจโอบอ้อมอารีแก่คนอื่น และเมื่อจิตใจมีความโอบอ้อมอารีตามหลักของพุทธศาสนาที่ว่าด้วยเรื่องของความมีเมตตาแล้ว ผู้ที่ใช้หลักเรื่องของความมีเมตตา ก็จะไม่อวดตบตาใจไม่ซ้ำเติมคนที่เสียที และจะไม่เกิดความเกรี้ยวกราดแก่ผู้น้อยหรือผู้ที่กระทำผิด แต่มีใจที่จะช่วยเหลือคนที่ด้อยกว่าตนเองด้วยความกรุณาด้วยการการใช้เหตุและผลบอกกล่าวว่าการกระทำว่าคนนั้น ๆ เป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องอย่างไร และควรกระทำเช่นไรซึ่งการกระทำเช่นไรนี้เป็นเพียงแค่การแนะนำไม่ใช่เป็นการครอบงำหรือบังคับให้กระทำตามที่บอก ทั้งนี้ก็เพื่อให้คนที่ทำไม่ถูกต้องในสถานการณ์นั้น ๆ

เก็บไว้เป็นองค์ความรู้ติดตัวและคิดด้วยเหตุผลเพื่อนำไปใช้ในการประพจน์หรือปฏิบัติตนในครั้งต่อ ๆ ไป

แต่ความเป็นจริงที่ปรากฏในสังคมปัจจุบันจะพบว่าหลาย ๆ คนที่เป็นผู้ใหญ่หรือเป็นผู้อาวุโสก็อาศัยคำที่ว่า “ให้เป็นเด็กที่ว่่านอนสอนง่าย” บีบบังคับผู้ที่เป็นเด็กหรือผู้น้อยอยู่ในโอวาทโดยนักภคเณษที่ปรากฏอยู่ในมารยาทไทยผสมกับหลักการบางส่วนในสมบัติของผู้ดีมาใช้เป็นเครื่องมือในการวัดความคุณค่าการกระทำของคนในทางด้านจริยศาสตร์แต่เพียงด้านเดียว และเมื่อใดที่เด็กหรือผู้น้อยไม่ปฏิบัติตามหรือปฏิบัติไม่ถูกต้องก็จะถูกตัดสินจากผู้คนในสังคมว่าเป็น “คนไม่ดี” เป็น “คนมารยาททรมาม” หรือ เป็นคนที่ “ไม่ได้รับการอบรมสั่งสอน” โดยบางครั้งใช้ถ้อยคำที่รุนแรงด้วยคำว่า “สันดานไพร่” หรือ หรือประโยคที่ว่า “เดี๋ยวจะเอาสมบัติของผู้ดีไปต้มน้ำให้ดื่ม” โดยไม่ได้ใส่ใจ ละเลยหรือเข้าในหลักการของสมบัติของผู้ดีให้ถูกต้องที่ให้แก่ทุกคน ปฏิบัติต่อกันอย่างที่มีสถานะความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ที่ทุกคนสามารถทำผิดได้เหมือนกันและให้อภัยผู้ที่กระทำความผิดด้วยความเมตตาและความกรุณาต่อกันด้วยกาย วาจา และใจที่ต้องสอดคล้องกัน ทั้งนี้ก็เพื่อที่ทุกคนจะต้องฝึกฝนตนเองทำให้ตนเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะอันน่าพึงประสงค์หรือมีกิริยาอันเป็นที่น่าปรารถนาของผู้คนที่อยู่รวมกันในสังคมที่เรียกหรือรู้จักกันว่าให้ “คิดดี ทำดี พูดดี” ซึ่งเป็นแนวคิดในเชิงปัญญาปฏิบัติที่เป็นแนวคิดมาจากเรื่องจริยศาสตร์คุณธรรมในปรัชญาตะวันตกซึ่งในปรัชญาตะวันออกหรือแม้กระทั่งในการจะสร้างจริยศาสตร์ของไทยก็ต้องนำมาใช้เป็นกรอบในการคิดและปฏิบัติอันเป้าหมายของการเป็นผู้ดีตามหลักเกณฑ์ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือสมบัติของผู้ดี

การเข้าใจและการปฏิบัติตนตามหลักเกณฑ์สมบัติผู้ดีได้อย่างถูกต้องทำให้คนไทยที่มีความหลากหลายทางชนชาติ ศาสนา เผ่าพันธุ์ จะทำให้หลักเกณฑ์ที่ปรากฏอยู่สมบัติของผู้ดีได้รับการยอมรับและกลายเป็นหลักในหลักทางจริยศาสตร์ของไทยที่เป็นแบบสากลและอีกทั้งยังสามารถรักษาความเป็นอัตตลักษณ์ (Identity) อีกทั้งยังมีเฉพาะตัว (uniqueness) ในความเป็น “คนไทย” ได้ โดยไม่ทิ้งความเชื่อในเรื่องการให้ความเคารพในเรื่องของอาวุโสเด็ก - ผู้ใหญ่ที่สะท้อนผ่านมาทางคำสรรพนามที่คนในสังคมไทยเรียกคนอื่นที่นอกเหนือไปจากญาติร่วมสายโลหิตของตนเองว่า น้อง พี่ ลุง ป้า น้า อา อันเป็นอัตตลักษณ์ที่สำคัญที่ต่างชาติกล่าวว่าเป็นความสัมพันธ์ที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ประเทศในทางตะวันตกโดยหาอัตตลักษณ์ในความสัมพันธ์ที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ได้จางหายหรือสูญหายไปแล้วในบางประเทศแต่ประเทศไทยยังคงรักษาเอาไว้ได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และตีความ เพื่อหาความหมายคำว่า “ผู้ดี” และหลักเกณฑ์ที่มีความเหมาะสมในการประพุดิหรือปฏิบัติตนตามที่ปรากฏอยู่ในเอกสาร “สมบัติของผู้ดี” เพื่อให้คนได้นำไปประพุดิหรือปฏิบัติตนในสังคมไทยยุคปัจจุบัน
2. เพื่อหาอัตตลักษณ์ (Identity) ที่มีความเฉพาะตัว (uniqueness) ในความเป็น “คนไทย”

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบใช้วิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (discursive) ด้วยข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งในทางเอกสาร การตีความเอกสาร รวมทั้งเป็นการวิจัยเชิงถกประเด็นปัญหาตามหลักการของกระบวนการทัศน์ แบบหลังนวยุคสายกลางอันมีหลักคติพจน์ที่ว่า “Reread all, reject none.” หมายถึงการย้อนอ่านทั้งหมดโดยไม่ทิ้งอะไร หรือความคิดของใครไว้เบื้องหลัง ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการประพุดิตน หรือเกณฑ์ในการตัดสินความประพุดิทางจริยศาสตร์ในบริบทของวัฒนธรรมไทยและเลือกนำเอาส่วนที่ดีของแนวความคิดจากหลายแนวคิดที่สามารถจะนำมามาประยุกต์ใช้ตีความหนังสือสมบัติของผู้ดีในแต่ละภาคในหนังสือสมบัติของผู้ดี แต่ก็ได้ละทิ้งแนวคิดอื่น ๆ ที่ไม่ได้นำมาตีความไปเสียเลย ทั้งนี้เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่าหนังสือสมบัติของผู้ดีสามารถตีความได้อย่างหลากหลายแนวเท่าที่จะนำไปใช้ได้ ในสังคมปัจจุบัน (Application)

ผลการวิจัย

จากที่ปรากฏในบทนำยังมีคนส่วนมากในสังคมไทยในปัจจุบันก็ยังคงมีความเข้าใจคำว่า “ผู้ดี” ว่าผู้ดีหมายถึงผู้ที่เป็นพระมหากษัตริย์ หรือผู้ที่เป็นพระบรมวงศานุวงศ์ (เจ้า) หรือขุนนาง หรือผู้ที่มีฐานะมั่งคั่งอันเป็นความเชื่อที่มีมาตั้งแต่อดีตซึ่งมีการแยกคนออกเป็นสองชนชั้น คือชนชั้นผู้ปกครองและมักจะเรียกชนชั้นนี้ว่าเป็น “ผู้ดี” แต่เมื่อได้ศึกษาหนังสือเรื่องสมบัติของผู้ดีที่ได้เรียบเรียงขึ้นเรียงขึ้นโดยเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (หม่อมราชวงศ์เปีย มาลากุล) ที่ได้วางหลักการในเรื่องของการประพุดิปฏิบัติตนของคนทีเรียกว่า “ผู้ดี” ทำให้สามารถเข้าใจความหมายที่แท้จริงของคำว่า “ผู้ดี” ได้อย่างถูกต้องโดยที่ไม่ได้เข้าใจคำว่า “ผู้ดี” ในแบบเดิม ๆ ทีเคยเข้าใจกันมา และถ้าผู้ที่สามารถปฏิบัติตนตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวได้ ก็ยัง

สามารถที่จะช่วยลดความขัดแย้งที่จะก่อให้เกิดการใช้กำลังและความรุนแรงขึ้นได้อีกทางหนึ่งด้วย

สังคมไทยที่เป็นสังคมแบบพหุวัฒนธรรม มีความเชื่อที่มีอยู่เดิมและพัฒนาเป็นประเพณี และวัฒนธรรมของคนไทยที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนที่วัฒนธรรมอื่นไม่มี หรือเคยมีแต่ได้สูญหายไปซึ่งก็คือสามารถนำหลักเกณฑ์ที่มีอยู่ในหนังสือสมบัติของผู้ดีมาใช้ในการประพฤติหรือปฏิบัติตน มาผสมผสานกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาในเรื่องของพรหมวิหาร 4 จนกลายมาเป็นหลักในการดำรงชีวิตกับผู้อื่นในสังคมจนเกิดความรู้สึกถึงความอบอุ่นที่เกิดจากการอยู่ร่วมกันเสมือนกับเป็นคนในครอบครัวของตน ซึ่งสะท้อนออกมาจากการที่คนในสังคมไทยใช้คำสรรพนามเรียกบุคคลอื่นที่ไม่ใช่บุคคลในครอบครัวของตนด้วยคำว่า “พี่” “น้อง” “ลุง” “ป้า” “น้า” “อา” และการใช้คำที่กล่าวมาเป็นการสะท้อนถึงการที่มองเห็นผู้อื่นเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกันโดยไม่มีใครเป็นนายใคร หรือไม่มีใครเป็นทาสใคร แต่ทุกคนเป็นคนในครอบครัวเดียวกันอันถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สามารถประยุกต์เรื่องของการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นให้มีความสุข มีความอบอุ่นจนกลายเป็นหลักในทางจริยศาสตร์ของไทยได้เป็นอย่างดี

อภิปรายผลการวิจัย

หลักการประพฤติตนในด้านกาย วาจา และใจ ที่เขียนไว้ในหนังสือสมบัติของผู้ดีสามารถที่จะใช้เป็นหลักในการประพฤติตน และสามารถที่จะใช้เป็นหลักในทางจริยศาสตร์ของไทยได้ เพราะ “สมบัติของผู้ดี” มิใช่เครื่องมือในการตัดสินคนว่าเป็นคนไม่ดี หรือเป็นคนเลว แต่สมบัติของผู้ดีเป็นหลักเกณฑ์ที่ทำให้ทุกคนปฏิบัติต่อกันด้วยความมีเมตตาและความกรุณาในฐานะที่ทุกคนมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ถ้าผู้ใดปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ได้ จะทำให้ผู้นั้นเป็นผู้ที่มีคนที่มิบุคคลิกภาพเป็นที่น่าพึงปรารถนาของคนในสังคมเพราะความหมายของคำว่า “สมบัติของผู้ดี” หมายถึงลักษณะประจำตน หรือลักษณะอันเป็นองค์ประกอบของความประพฤติของคน ซึ่งมีความแน่นอนในทางกาย วาจา และใจ อันเป็นองค์ประกอบที่อาจบันดาลให้สำเร็จได้ดังประสงค์ หรืออาจเป็นไปตามความต้องการหรือนำปรารถนา หรือเป็นที่พึงพอใจของผู้อื่น และอีกทั้งยังเป็นการรักษาเอกลักษณ์ของความเป็นไทยไว้ได้ด้วยการสะท้อนผ่านมาทางคำสรรพนามที่คนในสังคมไทยเรียกคนอื่นที่นอกเหนือไปจากญาติร่วมสายโลหิตของตนเองว่า “ตา” “ยาย” “ลุง” “ป้า” “น้า” “อา” “พี่” หรือด้วยคำว่า “น้อง” อันเป็นอัตลักษณ์

ที่สำคัญที่ต่างชาติดีกกล่าวว่าเป็นความสัมพันธ์ที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาติต่าง ๆ ในทางตะวันตกหลายชาติ ได้จางหายหรือสูญหายไป ในขณะที่ประเทศไทยยังคงรักษาเอาไว้ได้

การประพุดหรือปฏิบัติตนตามหลักที่ปรากฏอยู่ในหนังสือสมบัติของผู้ดี ที่การปฏิบัติมีความแน่นอนในทางกาย วาจา และใจ ตรงกับความเข้าใจของคนไทยในเรื่องของการ “คิดดี ทำดี พูดดี” ที่สอดคล้องกับหลักการของหลักธรรมในพุทธศาสนาเรื่องกุศลธรรมบท 10 ที่ว่าด้วยเรื่องของทางแห่งกุศลกรรม, ทางทำความดี, กรรมดีอันเป็นทางนำไปสู่ความสุขความเจริญ หรือสุคติมี 3 ทาง คือ กายกรรม 3 วจีกรรม 4 และมโนกรรม 3 ที่ปรากฏอยู่ในในทนิทนิทกาย ปาฎีกาวรรค 11/360/284; 471/337; มัชฌิมนิทกาย มูลปณณาสกั 12/485/523; อังคุดตรนิทกาย ทกส - เอกาทสกนินบาตร 24/165/287; 168 - 181/296 - 300 (พระพุทโธชเษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต), 2551, น. 319 - 321)

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการตีความหนังสือสมบัติของผู้ดีที่ในการหาความหมายของคำว่า “ผู้ดี” และหาหลักเกณฑ์ในทางจริยศาสตร์ของไทยจากหนังสือสมบัติของผู้ดี ซึ่งแนวความคิดในทางจริยศาสตร์จะขึ้นอยู่กับความเชื่อของคนแต่ละคนว่า “ความจริง” อันเป็นเบื้องหลังของการมองโลก หรือของมนุษย์ว่าแต่ละคนมีมุมมองต่อโลกหรือมนุษย์อย่างไร

ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าความประพุดของคนแต่ละคนก็อยู่ที่มุมมองของคนผู้ว่าจะมองว่าโลกหรือมนุษย์เป็นอย่างไร และยังสามารถที่จะตีความหรือศึกษาสมบัติของผู้ดีในแง่มุม ได้ดังนี้

1. ตีความหนังสือสมบัติของผู้ดีตามแนวคิดของนักคิดแบบสุขนิยมว่าจะมีมุมมองต่อสมบัติของผู้ดีอย่างไร และเมื่อนำสมบัติของผู้ดีมาประพุดและปฏิบัติตน ความประพุดของพวกเขาที่มีแนวคิดในแบบสุขนิยมจะมีลักษณะเป็นแบบใด

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2525). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงเนื่องในโอกาสสมโภชน์กรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- กীরติ บุญเจือ. (2551). คู่มือจริยศาสตร์ตามหลักวิชาสากล. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม.
- _____. (2546). ชุดปรัชญาและศาสนาเซนต์จอห์น เล่มหก ปรัชญาอรรถปริวรรตของมนุษยชาติ (ช่วงพหุนิยม). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- จินดา จันทร์แก้ว. (2557). เหลือบมองปรัชญาไทย [A Glimpse of Thai Philosophy] (ปรีชา คະเนตนอก, ผู้แปล). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เต็มสิริ บุญยสิงห์ และธนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์. (2559). แนวคิดไทย : หน่วยที่ 2 เด็กกับผู้ใหญ่. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประยูร ศรีประสาธน์. (2559). แนวคิดไทย : หน่วยที่ 9 รู้อะไรไม่สู้รู้วิชา. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปานทิพย์ ศุภนคร. (2555). จริยศาสตร์ Ethics PHI 3306 (PY 336). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพฯ : เอส. อาร์. พรินติ้งแมส โปรดักส์.
- มัลลิกา มัสอูดี. (2559). แนวคิดไทย : หน่วยที่ 11 เจ้าไพร่นายบ่าว. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มานพ ถาวรวัฒน์สกุล. (2549). วิวัฒนาการการเมืองไทย: หน่วยที่ 6 ระบบขุนนางและข้าราชการ. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รุ่งธรรม ศุจิธรรมรักษ์. (2559). แนวคิดไทย : หน่วยที่ 10 คนดีมีประโยชน์. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). สมบัติของผู้ดี. กรุงเทพฯ : ครูสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2558). มารยาทไทย Thai Etiquette. กรุงเทพฯ : องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.

